

Sudan i opbrud

Khartoum en stille morgen – ikke mange mennesker på gaden, solen er ikke oppe på fuld styrke, der er faktisk lidt køligt. Det er februar, og vi er nord for Ækvator. Skraldemændene har endnu ikke været her for at samle nogle af de plasticaffaldsposer, som folk har stillet ud på gaden aftenen før.

Skrotsamlere og anti-madspilds-aktivister, som er drevet af sult, har deres tid, før skraldebilerne kommer, hvis de kommer.

Jeg løber ned ad den gade, som jeg har gjort så mange gange før på mine morgenløbeture i Khartoum i de seneste otte år, hvor jeg har været på jævnlige besøg i Sudans hovedstad. Og det har været en periode, hvor økonomien gradvis blev dårligere, priserne steg og det med voksende hast.

For fem år siden kostede en Coca Cola 5 sudanske pund, nu koster den 18. Det sorte marked flourer, der er pengemangel.

Tesælgerskerne, som sælger morgenmad til tusinder af sudanere på vej til arbejde, har også hævet priserne. En kop te kostede før 4 sudanske pund, nu koster den 10.

“Vi er sammen om det her”

Vejen, jeg løber på, er som før. Men der blev brændt bildæk af på den for blot et par uger siden. Siden december sidste år har Sudan oplevet en voksende utilfredshed og protest med de økonomiske tilstande. Der er manglen på benzin og brød, ja på penge.

Der er køer uden for bankerne.

Samtidig lider Sudan stadig under fortsat isolation fra omverdenen gennem sanktioner. Alt dette har gjort livet mere og mere utåleligt. Folk begyndte at gå på gaden i spontant "brød-oprør". Det er sket tidligere, men denne gang er demonstrationerne blevet ved, og kravet er nu regeringens afgang.

Mens jeg løber, undrer jeg mig over, at flere af de mennesker, jeg møder denne morgen – smiler venligt og siger 'God morgen!'. Selv en smilende bilist dytter og giver thumbs up. Der ser ellers ud til at være meget stor vrede i befolkningen på de forskellige videoer, som er tilgængelige, om de næste daglige demonstrationer.

Jeg spurgte en af de ansatte på kontoret, hvor jeg arbejder, hvad hun følte mest i den nuværende situation: vrede eller glæde. Svaret var prompte:

"Glæde! Endelig kan vi udtrykke alt det, vi har indeni".

Og så smilte hun et kæmpesmil.

"Vi føler os som et folk nu. Vi er sammen om det her."

Da jeg og min danske kollega ankom til Khartoum i sidste uge, fik vi en briefing om sikkerhedssituationen, hvilket er normal praksis. Vi blev advaret mod at gå ud sent om aftenen, men det var ærlig talt heller ikke en god ide tidligere, for Khartoums natteliv er præget af biler, som raser af sted gennem af gaderne med testosteron-pumpede unge mænd ved rattet, som ikke stopper ved fodgængerovergange og lyskryds.

Hvis der var en demonstration i gang eller i optræk, skulle vi holde os langt fra den, var rådet. Der bliver som regel udsendt varsler om planlagte demonstrationer i forvejen. Men ellers kunne vi blot udføre vores arbejde med møder og lignende som sædvanligt. Mine morgenløbeture fik jeg også godkendt.

En diktators sidste dage

Indrejsen til Sudan var denne gang lidt anderledes end tidligere. Vore papirer og pas blev tjekket mere omhyggeligt, end de plejer. Min danske kollega blev kaldt hen til en uniformeret officer med tre store stjerner på hver skulder. Officeren så på hans ansigt uden at sige noget, kiggede ned på pasbilledet, så på ham igen som for at granske

ham – noget jeg aldrig selv har været ude for ved mine mange indrejser til Sudan gennem årene.

For min kollega var det første gang, han besøgte dette land på Afrikas Horn. Vi kom fra et ophold i nabolandet Etiopien. Her blev vi flere gange tilbudt bøger, som blev faldt af gadesælgere. Han købte en bog om den tidligere etiopiske diktators "sidste dage ved magten". Den fik tolderne fat i, da de gennemsøgte hans bagage, også noget jeg aldrig tidligere havde oplevet. Tolderen kiggede på bogen, bladrede i den og spurgte hvad den handlede om.

Jeg tænkte, at der nu kunne ske en konfiskation – eller det, der var værre. For vi var jo nu i et land, som oplevede det mest alvorlige forsøg på at komme af med dets leder gennem de seneste 30 år. Hans regime er måske også "i dets sidste dage".

Men bogen blev givet tilbage og vi fik lov at gå.

Ret beset havde de sidste dage for Mengistu Haile Mariams Derg-regime, der faldt i april 1991, en helt anden baggrund, end den som Sudans præsident, Omar al-Bashir, nu oplever.

I Etiopien havde der været langvarig krig – især med de stærke befrielsesbevægelser i Eritrea og den nordlige Tigray-provins. Det var væbnet kamp, som gradvis havde befriet store områder og langsomt presset Derg-regimets hær tilbage. I 1990 lykkedes the EPLF, den eritreanske befrielsesfront, at indtage den strategiske havneby, Massawa, hvorved Derg-regimet mistede en indskibningshavn for våben og ammunition fra dets sovjetiske allierede. Et år senere stak diktatoren af og hæren overgav sig. Hans sidste dage var flugten i eksil efter et militært nederlag.

Afrikas Gule Veste

I Sudan er de fortsatte demonstrationer fredelige. Det pointeres i slagord og plakater, at protesten skal være fredelig. Afbrænding af bildæk er det mest ekstreme denne bevægelse har udført, og det var mest i begyndelsen. Det siges endda – men der snakkes også virkelig meget, som om dette er rigtig, kan jeg ikke vide - at medlemmer af de væbnede oprørsgrupper, som opererer rundt omkring i Sudans mere marginaliserede områder, har tilsluttet demonstrationsbevægelse uden at tage deres våben. Så det er næsten det modsatte af Mengistus sidste dage, vi oplever.

Men er det så det sudanske regimes sidste dage? Der er delte meninger, for demonstrationsbevægelsen er ikke ledet af hverken den eksisterende opposition eller tidligere magthavere. Disse politikere følger med i kulisserne, men er på forskellig måde blevet afvist af de demonstrerende.

Demonstrationerne er disciplinerede, har ofte forskellige temaer, fx var torsdagens demonstration i denne uge for Sudans mange internt fordrevne. Nogle af disse interne flygtninge, som bor i omkredsen af Khartoum, deltog i demonstrationerne.

Der er således mange dagsordener, og bevægelsen bliver langsomt bredere. Flere og flere kvinder kan ses i de mobil-videoer af demonstrationer, som alle ser dagligt. Men der er ingen tydelig ledelse, og ud over de mange temaer er der kun det klare politiske krav om at præsidenten går af.

Der er blevet spekuleret i, om dette er et nyt - men forsinket - arabisk forår, som foregår i Sudan. Det har jeg ikke hørt nogen udtrykke, at det er. Tværtimod henvises der til forholdene i både nabolandene – Libyen og Egypten – og til Syrien, hvorfra der er et stort antal flygtninge især i hovedstaden, Khartoum. Det er ikke i sådanne situationer, de demonstrerende sudanere vil ende.

Det er måske snarere "Afrikas Gule Veste", vi ser. Alle er optaget, af det som er ved at ske og har svært ved at lade være med at udtrykke deres følelser af glæde og befrielse over at kunne udtrykke sig.

Smilets revolution

Mens jeg har været i Sudan, er demonstrationerne stille og roligt vokset i omfang. Luften er fuld af begreber som frihed, forandring, demokrati og fredelig revolution. Der er en ny stemning, selv om dagligdagen fortsætter normalt – ja næsten mærkværdigt normal. Folk tager på arbejde, spiser på restaurant og går på kaffebar om eftermiddagen og aftenen.

Jeg møder også de samme mennesker, som jeg har mødt i flere år på mine morgenløbeture. Forskellen er, at mange flere af dem smiler end tidligere. De unge middelklassekvinder på kaffebarerne har smidt tørklæderne – i hvert fald på Valentinsdag - og nyder sammen med venner og veninder Khartoums kølige aftenbrise, som de tidligere måtte tilbringe derhjemme for at undgå at blive anklaget for "ikke-islamisk opførsel".

Måske er dette en ny form for folkelig bevægelse – en smilets revolution? Eller nok bedre: en blanding af glæde over at kunne udtrykke sig og tårer over den øgende repression.

En grønthandler blev i sidste uge kvalt af tåregas.

Den 23. februar erklærede præsidenten en etårig undtagelsestilstand, som bl.a. forbyder demonstrationer. Disse er dog ikke ophørt af den grund.